

BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)

Bruto domaći proizvod (BDP) mjeri ukupnu vrijednost dobara i pruženih usluga koje su proizvele rezidentne institucionalne jedinice.

Zavod za statistiku sprovodi obračun BDP-a po proizvodnoj i potrošnoj metodi i obračuni su međusobno nezavisni.

Obračun BDP-a uključuje sve djelatnosti unutar granica proizvodnje definisane metodologijama SNA 2008 i ESA 2010 i obuhvata cjelokupnu teritoriju Crne Gore.

Procjena neobuhvaćene ekonomije tj. podizvještavanje, za legalni dio ekonomskih aktivnosti, djelimično je uključena u obračun BDP-a.

Nelegalne aktivnosti: droga, prostitucija, krijumčarenje ljudi, nelegalna trgovina CD-a, nelegalno korišćenje softvera, prodaja oružja i dr. nijesu uključene u obračun BDP-a.

Klasifikacija ekonomskih jedinica po djelatnostima u skladu je sa Klasifikacijom djelatnosti KD 2010, koja je usklađena sa Klasifikacijom ekonomskih djelatnosti Evropske zajednice (NACE Rev.2).

Osnovne kategorije obračuna BDP-a po proizvodnoj metodi su:

Bruto vrijednost proizvodnje se definiše kao tržišna vrijednost svih proizvedenih roba i usluga. Obračunata je po djelatnostima u približnim osnovnim cijenama, jer su sve subvencije tretirane kao subvencije na proizvode i uzete u obračun na nivou nacionalne ekonomije.

Intermedijalna potrošnja po nabavnim cijenama je vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga koji se transformišu, koriste ili troše u procesu proizvodnje.

Bruto dodata vrijednost predstavlja razliku između bruto vrijednosti proizvodnje i intermedijalne potrošnje.

Bruto domaći proizvod u tržišnim cijenama iskazuje vrijednost svih proizvedenih dobara i usluga rezidentnih jedinica, tj. zbir bruto dodatih vrijednosti po djelatnostima i poreza na proizvode umanjnih za subvencije na proizvode.

U obračun intermedijalne potrošnje po djelatnostima uključene su usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene (FISIM) čime je obračun BDP-a usklađen sa Evropskim standardima.

Metodologija obračuna

Proizvodna metoda - Tekuće cijene

Obračun bruto dodate vrijednosti u tekućim cijenama najvećim dijelom zasniva se na podacima Finansijskih iskaza (Bilans uspjeha i Statistički aneks) za privredna društva i druga pravna lica i podacima redovnih statističkih istraživanja.

Kvalitet podataka Finansijskih iskaza je poboljšan dodatnim procjenama uz korišćenje podataka iz statistike poljoprivrede, industrije, građevinarstva, trgovine na veliko i malo, turizma, saobraćaja i ostalih statistika. Takođe, korišćeni su i administrativni podaci Centralne banke Crne Gore, Poreske uprave, Uprave carina i Ministarstva finansija.

Korišćeni podaci prilagođeni su metodološkim zahtjevima ESA 2010, a u pojedinim slučajevima su izvršene procjene na osnovu raspoloživih podataka.

Stalne cijene

Obračun BDP-a po proizvodnoj metodi urađen je i u stalnim cijenama. Za sektor Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo obračun u stalnim cijenama je izvršen primjenom metode dvostruke deflacije, a za ostale sektore primijenjen je metod jednostruke ekstrapolacije.

GROSS DOMESTIC PRODUCT (GDP)

Gross domestic product (GDP) measures the total value of the goods and services produced by resident institutional units.

Statistical Office compile GDP by production and expenditure approaches which are mutually independent.

The GDP calculation includes all activities within the production frame defined by SNA 2008 and ESA 2010 methodologies and covers the whole territory of Montenegro.

The estimate of non-observed economy for legal part of economy is partially included in compilation of GDP.

The following illegal activities: drugs, prostitution, sex – trafficking, illegal selling of CDs, illegal use of software, smuggling of weapons, etc., are not included in GDP estimation.

The classification of economic units by activity is in line with the national Classification of Activities KD 2010 which is harmonized with the Classification of Economic Activities in the European Community (NACE Rev.2).

The main categories of GDP compilation by production approach are:

Gross output is defined as a market value of produced goods and services. It is calculated by activities at approximate basic prices, since all subsidies are treated as subsidies on products and included into calculation on the level of national economy.

Intermediate consumption at purchase prices is the value of goods and services, which are transformed, used and consumed in the production process.

Gross value added is the value of gross output less the value of intermediate consumption.

Gross domestic product at market prices is the value of all goods and services produced by resident units, i.e., the sum of gross value added by activities and taxes on products less subsidies on products.

In compilation of intermediate consumption by activities is included the value of financial intermediation services indirectly measured (FISIM) which increase level of harmonization of GDP compilation in line with European standards.

Methodology

Production approach - Current prices

Gross value added calculation at current prices is mostly based on annual financial reports (Income statements and Statistical annex) of enterprises and other legal entities and results from regular statistical surveys.

The data quality of annual financial reports was checked and partially corrected on the basis of data from statistical surveys in agriculture, industry, construction, wholesale and retail trade, tourism, transport and other statistics. Additionally, it was used administrative data obtained from Central Bank of Montenegro, Tax authorities, Customs administration and Ministry of Finance.

The used data were adjusted according to the requirements of ESA 2010 methodology, while in certain cases particularly estimation were made on the basis of available data.

Constant prices

GDP calculation by production approach is also done at constant prices. For activity Agricultural, forestry and fishing compilation at constant prices is done by double deflation method and for all other activities calculation is done by applying single extrapolation method.

Potrošna metoda - tekuće cijene

Obračun BDP-a po potrošnoj metodi u tekućim cijenama zasniva se na podacima iz redovnih istraživanja Zavoda za statistiku, Ministarstva finansija, Centralne banke Crne Gore, Uprave carina i Poreske uprave.

Za obračun lične potrošnje domaćinstava korišćeni su podaci iz redovnih istraživanja Zavoda za statistiku, kao i iz različitih administrativnih i ostalih raspoloživih izvora. Korišćena je COICOP klasifikacija na četvrtom nivou. Za obračun lične potrošnje domaćinstava primijenjen je metod Robnih tokova (Commodity flow approach) koji predstavlja balans svih tokova roba i usluga proizvedenih i uvezenih na jednoj strani i korišćenih i izvezenih na drugoj strani.

Podaci o izdacima države izračunati su na osnovu podataka Ministarstva finansija i Završnog računa budžeta Crne Gore. Individualna potrošnja države obuhvata rashode za obrazovanje, zdravstvo, socijalnu zaštitu, sport, kulturu i rekreaciju. Ostali rashodi države predstavljaju kolektivnu potrošnju (opšte javne službe, vojna i civilna odbrana sa ministarstvom, stambeno-komunalni poslovi i sl.).

Bruto investicije u osnovna sredstva obračunate su na osnovu metode Robnih tokova (Commodity flow approach), korišćenjem podataka iz redovnih statističkih istraživanja i finansijskih iskaza privrednih društava.

Podaci o izvozu i uvozu roba i usluga zasnivaju se na podacima Bilansa plaćanja Centralne banke Crne Gore. Podaci platnog bilansa Crne Gore su od 2013.god. u skladu sa novom metodologijom MMF-a (BPM6).

Stalne cijene

Obračun BDP-a po potrošnoj metodi urađen je i u stalnim cijenama. Na osnovu raspoloživih podataka obračun je izvršen u stalnim cijenama primjenom metode ekstrapolacije za potrošnu kategoriju Potrošnja države, a za sve ostale potrošne kategorije obračun u stalnim cijenama je izvršen primjenom metode deflacije.

Expenditure approach - Current prices

The GDP compilation by expenditure approach at current prices is based on the data from regular statistical surveys of MONSTAT, Ministry of Finance, Central Bank of Montenegro, Customs administration and Tax authorities.

Final consumption expenditure of households was calculated on the basis of data from regular statistical surveys of MONSTAT as well as on data from various administrative sources. COICOP classification on 4-digit level is applied. Commodity flow approach is used for estimation of final consumption expenditure of households which represent balance of all goods and services flows that are produced and imported from one side and used and exported on the other side.

Data on Government expenditures were based on data from Ministry of Finance and Budgetary Report of Montenegro. Individual government final consumption includes expenditures on education, health, social security and welfare and sport, culture and recreation. Remained expenditures of the government are related to collective consumption (general public services, military and civil defence with ministry, residential and communal services, etc).

Gross fixed capital formation data are compiled by Commodity flow approach and using data from regular statistical surveys and financial reports of enterprises.

Data on exports and imports of services are based on the Balance of Payment data of Central Bank of Montenegro. Balance of Payment data of Montenegro for 2013 are in line with new IMF methodology (BPM6).

Constant prices

GDP calculation by expenditure approach is also done at constant prices. On the basis of available data it is carried out extrapolation method for expenditure component: Government final consumption expenditure and for others expenditure components calculation is done by applying deflation method

6 – 1. BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE PO KD-U
I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD U TEKUĆIM CIJENAMAGROSS OUTPUT BY NACE Rev. 2 AND GROSS
DOMESTIC PRODUCT AT CURRENT PRICES

hilj. EUR

thous. EUR

KD	2013			NACE-Rev.2
	Bruto vrijednost proizvodnje <i>Gross output</i>	Intermedijalna potrošnja <i>Intermediate consumption</i>	Bruto dodata vrijednost <i>Gross Value Added</i>	
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	436 986	166 822	270 164	<i>Agriculture, forestry and fishing</i>
Vađenje ruda i kamena	6 5013	29 028	35 986	<i>Mining and quarrying</i>
Prerađivačka industrija	477 948	342 003	135 947	<i>Manufacturing</i>
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	256 096	99 260	156 836	<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>
Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. aktivn.	102 494	35 434	67 061	<i>Water supply; sewerage, waste management and remediation activities</i>
Građevinarstvo	495 675	371 757	123 917	<i>Construction</i>
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	810 595	422 452	388 144	<i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Saobraćaj i skladištenje	326 614	200 104	126 511	<i>Transportation and storage</i>
Usluge pružanja smještaja i ishrane	429 708	211 628	218 080	<i>Accommodation and food service activities</i>
Informisanje i komunikacije	284 902	133 809	151 094	<i>Information and communication</i>
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	231 523	83 813	147 710	<i>Financial and insurance activities</i>
Poslovanje nekretninama	315 405	97 366	218 039	<i>Real estate activities</i>
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	233 016	152 750	80 265	<i>Professional, scientific and technical activities</i>
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	128 380	91 103	37 277	<i>Administrative and support service activities</i>
Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	361 272	113 278	247 994	<i>Public administration and defense; compulsory social security</i>
Obrazovanje	175 163	21 341	153 822	<i>Education</i>
Zdravstvo i socijalna zaštita	187 103	56 398	130 704	<i>Human health and social work activities</i>
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	93 451	47 986	45 465	<i>Arts, entertainment and recreation</i>
Ostale uslužne djelatnosti	48 168	23 984	24 185	<i>Other service activities</i>
Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	<i>Activities of households as employers; undifferentiated goods and services-producing activities of households for own use</i>
Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela	<i>Activities of extraterritorial organizations and bodies</i>
UKUPNO	5 459 512	2 700 316	2 759 200	TOTAL
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode			603 281	Taxes on products less subsidies on products
BDP (tržišne cijene)			3 362 481	GDP (market prices)

**6 – 1. BRUTO VRIJEDNOST PROIZVODNJE PO KD-U
I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD
U TEKUĆIM CIJENAMA, hilj. EUR,**

**GROSS OUTPUT BY NACE Rev. 2
AND GROSS DOMESTIC PRODUCT
AT CURRENT PRICES, thous. EUR**

/nastavak/

/continued/

KD	2014			NACE-Rev.2
	Bruto vrijednost proizvodnje <i>Gross output</i>	Intermedijalna potrošnja <i>Intermediate consumption</i>	Bruto dodata vrijednost <i>Gross Value Added</i>	
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	451 061	170 975	280 086	<i>Agriculture, forestry and fishing</i>
Vađenje rude i kamena	66 065	26 307	39 758	<i>Mining and quarrying</i>
Prerađivačka industrija	478 261	344 093	134 168	<i>Manufacturing</i>
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	239 660	100 911	138 749	<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>
Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. aktivn.	97 363	33 409	63 954	<i>Water supply; sewerage, waste management and remediation activities</i>
Građevinarstvo	504 028	386 048	117 980	<i>Construction</i>
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	805 994	408 093	397 901	<i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Saobraćaj i skladištenje	322 570	198 187	124 383	<i>Transportation and storage</i>
Usluge pružanja smještaja i ishrane	448 263	219 903	228 360	<i>Accommodation and food service activities</i>
Informisanje i komunikacije	271 964	125 833	146 131	<i>Information and communication</i>
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	253 653	89 653	164 000	<i>Financial and insurance activities</i>
Poslovanje nekretninama	309 216	84 844	224 372	<i>Real estate activities</i>
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	240 126	141 759	98 367	<i>Professional, scientific and technical activities</i>
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	132 110	94 580	37 530	<i>Administrative and support service activities</i>
Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	367 649	116 849	250 800	<i>Public administration and defense; compulsory social security</i>
Obrazovanje	180 773	28 697	152 076	<i>Education</i>
Zdravstvo i socijalna zaštita	189 183	58 683	130 500	<i>Human health and social work activities</i>
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	96 935	50 302	46 633	<i>Arts, entertainment and recreation</i>
Ostale uslužne djelatnosti	44 281	20 574	23 707	<i>Other service activities</i>
Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	<i>Activities of households as employers; undifferentiated goods and services-producing activities of households for own use</i>
Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela	<i>Activities of extraterritorial organizations and bodies</i>
UKUPNO	5 499 155	2 699 700	2 799 455	TOTAL
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode			658 467	Taxes on products less subsidies on products
BDP (tržišne cijene)			3 457 922	GDP (market prices)

**6 – 2. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PO KATEGORIJAMA
POTROŠNJE U TEKUĆIM CIJENAMA**

**GDP BY EXPENDITURE APPROACH
AT CURRENT PRICES**

mil. EUR

mil. EUR

	Finalna potrošnja <i>Final consumption expenditure</i>		Investicije u kapital <i>Gross fixed capital formation</i>	Promjene zaliha <i>Changes in inventories</i>	Izvoz roba i usluga <i>Exports of goods & services</i>	Uvoz roba i usluga <i>Imports of goods & services</i>	Bruto domaći proizvod <i>Gross Domestic Product</i>
	lična potrošnja <i>Households</i>	potrošnja države <i>Government</i>					
2010	2 557,2	690,4	676,3	4,0	1 157,7	1 960,6	3 125,1
2011	2 663,1	687,7	637,0	-5,9	1 382,6	2 099,6	3 264,8
2012	2 632,4	671,1	628,4	26,6	1 389,4	2 166,4	3 181,5
2013	2 723,7	654,9	678,1	-18,8	1 390,1	2 065,5	3 362,5
2014	2 774,8	669,9	657,1	42,1	1 388,1	2 074,2	3 457,9

6 – 3. BRUTO DODATA VRIJEDNOST PROIZVODNJE PO KD-u
I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD U STALNIM CIJENAMAGROSS VALUE ADDED BY NACE Rev. 2 AND GROSS
DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT PRICES

hilj. EUR

thous. EUR

KD	Bruto dodata vrijednost 2013 Gross Value Added 2013	Realne stope rasta, 2013 Real growth rates, 2013	NACE-Rev.2
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	269 453	13,6	Agriculture, forestry and fishing
Vađenje rude i kamena	32 220	-6,9	Mining and quarrying
Prerađivačka industrija	138 142	6,5	Manufacturing
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	128 439	38,7	Electricity, gas, steam and air conditioning supply
Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. aktivn.	64 871	-6,0	Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
Građevinarstvo	149 637	1,2	Construction
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	404 431	4,2	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Saobraćaj i skladištenje	136 719	4,6	Transportation and storage
Usluge pružanja smještaja i ishrane	223 052	2,7	Accommodation and food service activities
Informisanje i komunikacije	148 883	-4,7	Information and communication
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	126 596	-3,5	Financial and insurance activities
Poslovanje nekretninama	221 144	1,4	Real estate activities
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	95 050	3,0	Professional, scientific and technical activities
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	33 318	14,4	Administrative and support service activities
Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	251 418	1,5	Public administration and defense; compulsory social security
Obrazovanje	159 794	1,4	Education
Zdravstvo i socijalna zaštita	127 205	1,2	Human health and social work activities
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	42 586	3,7	Arts, entertainment and recreation
Ostale uslužne djelatnosti	23 354	4,2	Other service activities
Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	Activities of households as employers; undifferentiated goods and services-producing activities of households for own use
Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela	Activities of extraterritorial organizations and bodies
UKUPNO	2 776 312	4,1	TOTAL
Porezi na proizvode minus subvencije na proizvod.	518 075	0,9	Taxes on products less subsidies on products
BDP	3 294 387	3,5	GDP

**6 – 3. BRUTO DODATA VRIJEDNOST PROIZVODNJE PO KD-u
I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD
U STALNIM CIJENAMA, hilj. EUR**
**GROSS VALUE ADDED BY NACE Rev. 2
AND GROSS DOMESTIC PRODUCT
AT CONSTANT PRICES, thous EUR**

/nastavak/

/continued/

KD	Bruto dodata vrijednost 2014 Gross Value Added 2014	Realne stope rasta, 2014 Real growth rates, 2014	NACE-Rev.2
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	275 125	1,8	Agriculture, forestry and fishing
Vađenje rude i kamena	35 941	-0,1	Mining and quarrying
Prerađivačka industrija	133 158	-2,1	Manufacturing
Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	153 072	-2,4	Electricity, gas, steam and air conditioning supply
Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. aktivn.	70 029	4,4	Water supply; sewerage, waste management and remediation activities
Građevinarstvo	126 703	2,2	Construction
Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikla	398 384	2,6	Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Saobraćaj i skladištenje	128 594	1,6	Transportation and storage
Usluge pružanja smještaja i ishrane	222 138	1,9	Accommodation and food service activities
Informisanje i komunikacije	151 696	0,4	Information and communication
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	156 568	6,0	Financial and insurance activities
Poslovanje nekretninama	222 836	2,2	Real estate activities
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	82 970	3,4	Professional, scientific and technical activities
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	39 938	7,1	Administrative and support service activities
Državna uprava i odbrana i obavezno socijalno osiguranje	251 714	1,5	Public administration and defense; compulsory social security
Obrazovanje	155 129	0,8	Education
Zdravstvo i socijalna zaštita	133 926	2,5	Human health and social work activities
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	46 657	2,6	Arts, entertainment and recreation
Ostale uslužne djelatnosti	25 971	7,4	Other service activities
Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	Activities of households as employers; undifferentiated goods and services-producing activities of households for own use
Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela	Activities of extraterritorial organizations and bodies
UKUPNO	2 810 549	1,9	TOTAL
Porezi na proizvode minus subvencije na proizv.	611 909	1,4	Taxes on products less subsidies on products
BDP	3 422 458	1,8	GDP

**6 – 4. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD PO KATEGORIJAMA
POTROŠNJE U STALNIM CIJENAMA**
**GDP BY EXPENDITURE APPROACH
AT CONSTANT PRICES**

mil. EUR

mil. EUR

	Finalna potrošnja Final consumption expenditure		Investicije u kapital Gross fixed capital formation	Promjene zaliha Changes in inventories	Izvoz roba i usluga Exports of goods & services	Uvoz roba i usluga Imports of goods & services	Bruto domaći proizvod Gross Domestic Product
	lična potrošnja Households	potrošnja države Government					
2011	2 569,0	688,3	627,8	-18,9	1 327,0	1 967,4	3 226,0
2012	2 559,1	708,1	621,5	22,3	1 377,9	2 113,0	3 175,9
2013	2 674,2	680,0	695,5	-27,3	1 370,8	2 098,8	3 294,4
2014	2 801,6	663,9	660,9	13,8	1 380,2	2 097,9	3 422,5